

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยโดยทั่วไป มักถือว่าการประกอบอาชีพเริ่มต้นเมื่อจบการศึกษา ความคิดนี้สะท้อนให้เห็นถึง การศึกษาเล่าเรียนกับการประกอบอาชีพ โดยถือว่า การศึกษาคือ การเตรียมคนเพื่อประกอบอาชีพ ถ้าหากมีการศึกษาดี ย่อมจะมีอาชีพที่มั่นคงในอนาคต วิชาที่เรียนหลาย ๆ วิชา ไม่ใช่สิ่งที่มีความหมาย หรือประโยชน์ในปัจจุบัน แต่จะเป็นการเตรียมการ เพื่ออนาคตที่ยังมาไม่ถึง และเป็นไปในลักษณะเรียนให้มาก เรียนทุกอย่างที่คิดว่าจำเป็น โดยมุ่งการเรียนรู้ทางทฤษฎี เนื้อหาสาระ มากกว่าการนำสิ่งที่เรียนรู้มาปฏิบัติอย่างจริงจัง คุณค่าของการศึกษาเล่าเรียน จึงอยู่ที่ความสามารถในการเรียนรู้หลักการ วิธีการ เนื้อหาสาระซึ่งวัดได้จากผลการสอน มิใช่ความสามารถในการดำรงชีวิตจริง โดยความเป็นจริง การเตรียมตัวเพื่ออนาคต เป็นสิ่งที่ถ้าสามารถนำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในปัจจุบัน ก็น่าจะเป็นหลักประกันที่แน่นอนกว่า การการศึกษาเป็นสิ่งสำเร็จรูปเพื่ออนาคต โกวิท วรนิพนธ์กล่าวว่า " การศึกษา " แปลว่า การพัฒนาวิชาหนังสือ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเท่านั้น การวัดว่าใครมีการศึกษามากน้อยเพียงใด จะต้องวัดว่าผู้นั้นมีความชำนาญมีความรับผิดชอบ คิดเป็น ทำเป็น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น มีคุณธรรมศีลธรรม มีความสามารถในการนำความรู้มาใช้ในชีวิตและสังคมเพียงใดด้วย การเรียนการสอนในโรงเรียนควรเน้นระบบการทำงาน เป็นกลุ่มให้มากขึ้น เพราะกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้ สมาชิกเป็นคนมีระเบียบ อันจะเป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้อยู่ในสายเลือดได้ ส่วนการศึกษาทั้งระบบควรให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ จะไดรรู้จักตนเองมั่นใจและภูมิใจในตนเอง ในหมู่คณะ ในชุมชนอันเป็นการนำไปสู่การเป็นมนุษย์ที่อิสระ มีความรับผิดชอบ (หน่วยศึกษานิเทศ, กรมสามัญศึกษา, 2535)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2529) พบว่า ทางด้านการเรียนการสอน วิชาต่าง ๆ รวมทั้งการศึกษาเพื่อการอาชีพและการมีงานทำ ยังไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพและกว้างขวางเพียงพอแก่การพัฒนาหลักสูตรอีกทั้งกระบวนการเรียนการสอน การใช้

สื่อและอุปกรณ์เพื่อให้บังเกิดผลดี ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรยังไม่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น โดยเฉพาะในเรื่องการศึกษาเพื่อการมีงานทำ

พจนอม (2530) กล่าวว่าในการพัฒนาการเรียนการสอนจำเป็นต้องสร้างโครงสร้างการบริหารงานและประสานงานระหว่างภาครัฐบาล และภาคเอกชน เพื่อร่วมมือกันส่งเสริมทางด้านอาชีพของเยาวชนให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมปัจจุบัน และอนาคต โดยเฉพาะ ระดับมัธยมศึกษา ควรมุ่งส่งเสริมให้เกิดรายได้จากผลผลิตของการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ ให้สามารถสำรวจข้อมูลทางอาชีพ รู้จักวางแผนและสามารถเลือกประกอบอาชีพอิสระระหว่างเรียน ให้เหมาะสมกับตน สภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น ทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการต่าง ๆ

กรมสามัญศึกษา (2533) มีนโยบายมุ่งเน้นให้นักเรียนมัธยมศึกษา จัดทำโครงการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน นักเรียนจะได้มีโอกาสนำความรู้ ทักษะ และคุณธรรมที่ได้จากการศึกษาวิชาสามัญ วิชาชีพ รวมทั้งเทคโนโลยีใหม่ มาบูรณาการในการประกอบอาชีพที่นักเรียนสนใจ เป็นการสร้างให้นักเรียนรู้จักวิธีการทำงานเป็นกลุ่มรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน การประกอบอาชีพ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในปัจจุบันและอนาคต มองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ ประกอบกับกรมสามัญศึกษา ได้รับงบประมาณจากโครงการน้ำพระทัยจากในหลวงหรือที่เรียกว่า "โครงการอีสานเขียว" ในส่วนที่เป็นโครงการในการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) ในปีงบประมาณ 2533 ซึ่งจัดให้โครงการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา 120 โรงเรียนละ 100,000 บาท โดยให้แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) ค่าครุภัณฑ์ ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง สำหรับครุภัณฑ์ร้านค้าหรือปรับปรุงห้องสหกรณ์ 20,000 บาท
- 2) เงินอุดหนุนให้กิจกรรมสหกรณ์ ใช้ซื้อสินค้าเข้าร้านค้า 30,000 บาท
- 3) เงินอุดหนุนให้กิจกรรมสหกรณ์ โดยให้นักเรียนที่เป็นสมาชิกยืมเป็นเงิน 50,000 บาท เพื่อดำเนินโครงการอาชีพอิสระ และนำผลผลิตมาขายให้กิจกรรมสหกรณ์ โดยกรมสามัญศึกษาได้กำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการ ดังนี้

(1) ให้คณะกรรมการโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เป็นคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติโครงการ

ส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์ด้านการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของโรงเรียน
ด้วยอีกตำแหน่งหนึ่ง

(2) ให้นักเรียนแต่ละโรงเรียน ซึ่งเป็นสมาชิกกิจกรรมสหกรณ์ร่วมกันเป็นกลุ่มตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป เสนอโครงการอาชีพอิสระ ให้คณะกรรมการพิจารณาอนุมัติโครงการตามความเหมาะสม และเป็นไปได้ ทั้งนี้ วงเงินที่นักเรียนจะยืมจากกิจกรรมสหกรณ์ต้องไม่เกินคนละ 500 บาท หากนักเรียนไม่รวมกลุ่มตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปจะไม่มีสิทธิได้รับการพิจารณาให้ยืมเงินทุน

(3) ให้คณะกรรมการโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระฯ เสนอโครงการที่อนุมัติแล้ว ต่อคณะกรรมการดำเนินการกิจกรรมสหกรณ์ เพื่ออนุมัติจ่ายเงินยืม โดยมีข้อกำหนดชำระหรือทยอยส่งคืนเงินยืมด้วย

(4) ในการจำหน่ายผลผลิต นักเรียนต้องขายผลผลิตให้กิจกรรมสหกรณ์ในราคาที่กำหนดร่วมกันกับคณะกรรมการ ถ้าหากนักเรียนต้องการขายผลผลิตเองก็ให้ถือปฏิบัติตามแนวปฏิบัติในการขายสินค้าของสมาชิกที่นำไปขายตามบ้าน

(5) โรงเรียนจัดให้มีที่ปรึกษา ผู้ตรวจสอบบัญชี ผู้รู้ในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อดูแลคุณธรรมในการทำงาน การปฏิบัติงานตามโครงการ การทำงานอย่างมีระบบ การทำบัญชี การประชุมปรึกษาหารือ การบันทึกข้อตกลง และมีการปฏิบัติตามข้อตกลงนั้น ๆ ของนักเรียนหรือผู้ที่เห็นสมควรคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้

(6) ให้โรงเรียนส่ง โครงการที่คณะกรรมการอนุมัติ และรายงานผลตามโครงการที่ได้ดำเนินการให้จังหวัด เขตการศึกษา และกรมสามัญศึกษาทราบ เพื่อพิจารณาหาทางสนับสนุนและเผยแพร่ต่อไป ในกรณีที่นักเรียนนำเงินไปดำเนินการตามโครงการแล้วขาดทุน หรือไม่สมารถนำเงินยืมไปส่งคืนเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว ให้โรงเรียนเสนออนุมัติต่อคณะกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระแล้วรายงานให้กรมสามัญศึกษาทราบ

(7) ให้กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษาและจังหวัดนิเทศติดตามผลให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการ แล้วรายงานให้การดำเนินงานตามโครงการเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2537-2539) ได้กำหนดนโยบายหลักการศึกษาเพื่ออาชีพในข้อ 6 ไว้ว่า " เร่งรัดจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการ ของตลาดแรงงานตลอดจนส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในทุกระดับและประเภทการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถที่จะเป็นผู้ประกอบการไว้ด้วย " เพื่อสนองแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับ

ที่ 7 กรมสามัญศึกษาจึงได้กำหนดแผนพัฒนามัธยมศึกษาปีที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) เป็นนโยบาย ข้อที่ 5 ว่า "เร่งส่งเสริมการศึกษาเพื่ออาชีพให้ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถมีทักษะ มีน้ำใจ มีค่านิยม และพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพมีรายได้ระหว่างเรียน มองเห็นช่องทางในการทำมาหากินพร้อมทั้งหาความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติม หรือออกไปประกอบอาชีพโดยเฉพาะ อาชีพอิสระ" โดยมีมาตรการดังนี้

1) ปรับปรุงและส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมด้านอาชีพทั้งใน และนอกหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการทำงาน รักที่จะเป็นผู้ประกอบการ เข้าใจกระบวนการของการประกอบการ เห็นช่องทางในการทำมาหากินและมีรายได้ระหว่างเรียน โดยผ่านกิจกรรมสหกรณ์ การรวมกลุ่มทำงานหรือการจัดบริษัทจำลองและอื่น ๆ เพื่อประกอบอาชีพอิสระตามความเหมาะสม

2) ให้มีการจัดตั้งกองทุนและการระดมเงินทุนทั้งในด้านเงิน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อาคารสถานที่ และที่ดินที่จำเป็นทั้งจากรัฐ เอกชน และผู้เรียนเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพอิสระ

3) ให้โรงเรียนประสานและร่วมมือกับสถานประกอบการ สถานศึกษาทั้งของรัฐและ เอกชน จัดส่งผู้เรียนไปฝึกงานหรือประกอบอาชีพ รวมทั้งสนับสนุนให้โรงเรียนร่วมมือกันจัดตั้ง ศูนย์จำหน่าย แสดงผลผลิต และใช้สถานที่ฝึกงานของนักเรียน

4) ส่งเสริมให้นักเรียนทำหน้าที่แนะแนวอาชีพ แก่ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาตลอดจน เป็นศูนย์ประสานการจัดหางานหรือบริการข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับความต้องการแรงงาน และแนวทางการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้เห็นความสำคัญ ของการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจึงได้จัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนต่าง ๆ จัดโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ซึ่งเป็นโครงการที่มุ่งเน้นให้เยาวชนของชาติ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีวัฒนธรรม คุณภาพ ความสามารถทำงานเป็นกลุ่ม พึ่งตนเองและเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รวมทั้งสามารถใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ในชีวิต และจากการดำเนินกิจกรรมสหกรณ์ด้านการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ในโรงเรียน มัธยมศึกษา มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2533

ผู้วิจัยเป็นผู้บริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และเป็นกรรมการประเมินโครงการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์ด้านการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการปัญหาและอุปสรรคในเรื่อง "การประเมินโครงการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์ด้านการประกอบอาชีพอิสระ" เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินโครงการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์ด้านการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

- 1) เพื่อประเมินการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์ด้านการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนในด้าน
 - (1) การเตรียมความพร้อม
 - (2) การดำเนินการ
 - (3) การประเมินผล
 - (4) การบรรลุตามวัตถุประสงค์
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการประเมินโครงการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์ด้านการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 9

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาที่รับผิดชอบด้านกิจกรรมสหกรณ์ด้านการประกอบอาชีพอิสระ อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระ และนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน เฉพาะโรงเรียนที่ได้รับงบประมาณจากเงินโครงการนำพระทัยจากในหลวงในปีงบประมาณ 2533 (กรอบพัฒนาชนบทแห่งชาติ กชช.) เท่านั้น

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

- 1) การประเมิน หมายถึงการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ว่าเป็นไปตามเป้าหมายมากน้อยเพียงใด ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ
- 2) กิจกรรมสหกรณ์ หมายถึงการจัดกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ครูและนักเรียนร่วมกันจัดขึ้น ไปโรงเรียน เป็นกิจกรรมทางด้านการศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติตามหลักวิธีการสหกรณ์
- 3) อาชีพอิสระ หมายถึง อาชีพที่มีกระบวนการจัดการ ที่อาศัยทักษะ และเทคนิคการจัดการ ตามหลักวิชา สามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องไปได้ระยะยาว และเป็นอาชีพสุจริต ไม่ขัดต่อกฎหมาย วัฒนธรรม และประเพณีของสังคม
- 4) รายได้ระหว่างเรียน หมายถึง ผลที่ได้จากการทำโครงการ ได้แก่ ผลผลิตที่เกิดขึ้น รายได้ที่เป็นตัวเงิน ความรู้เจตคติ ทักษะ ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการตัดสินใจ การแก้ปัญหา ความขยันประหยัด ซื่อสัตย์อดทนและใฝ่รู้ใฝ่เรียน
- 5) โรงเรียนในโครงการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับงบประมาณจากโครงการในกรอบพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) ในปีงบประมาณ 2533 เท่านั้น
- 6) คณะกรรมการดำเนินงาน หมายถึง คณะกรรมการที่หัวหน้าสถานศึกษา แต่งตั้งเพื่อดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน
- 7) คณะกรรมการส่งเสริมอาชีพอิสระ หมายถึง คณะกรรมการที่หัวหน้าสถานศึกษาแต่งตั้งประกอบด้วย หัวหน้าสถานศึกษาเป็นประธานกรรมการ และกรรมการที่เป็นข้าราชการครูในโรงเรียน 3 คน เป็นบุคคลภายนอก 3 คน คือ นายธนาคาร นักธุรกิจ และผู้นำชุมชน
- 8) ที่ปรึกษาโครงการ หมายถึง ครู-อาจารย์ที่โรงเรียนแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาประจำกลุ่มนักเรียนที่จัดทำโครงการ

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ถือว่าผู้ให้ข้อมูลมีความรู้ความเข้าใจในโครงการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์ด้านการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน และตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ คือ

- 1) ช่วยให้ทราบผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค ซึ่งจะได้ใช้เป็น แนวทางในการปรับปรุง พัฒนางานการดำเนินงาน โครงการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์ด้านการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ
- 2) เป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้นำผลการวิจัยครั้งนี้ไปพิจารณา เพื่อกำหนด เป็นนโยบาย และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน
- 3) เป็นข้อมูลสำหรับโรงเรียน ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงการบริหารงานด้านการส่งเสริมกิจกรรมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน